

Цыбуля расце на (*агарод*).
Грушы растуць у (*сад*).
Вялікі завод ёсць у (*горад*).
Саша катае брата на (*веласіпед*).

Запішыце адзін сказ на выбар. Назавіце слова з гукам [дз’].

30. Прачытайце.

Дзве сяброўкі на гра..е
скачуць спрытна, як ні..е.
Хто прагоніць Зоську, Юльку?
Патапталі ўсю цыбульку.

Л. Фарботка.

Спішыце першы сказ. Устаўце патрэбныя літары, растлумачце іх правапіс.

Зычныя гукі [т] — [ц’]

31. Прачытайце загадкі, адгадайце іх. Знайдзіце словы з гукамі [т], [ц’]. Вымавіце словы.

1. Жалезны конь, у жываце агонь, есці не просіць, арэ, жне і косіць.

2. Не матор, а гудзіць, не сама-
лёт, а ляціць, не змяя, а джаліць.

Спішыце адну загадку, напішыце адгадку.
Падкрэсліце **ц** разам з наступнай літарай.

32. Вымавіце словы парамі.

верталёт — на верталёце

балота — на балоце

білет — на білеце

работа — на рабоце

Якія гукі абазначаюць выдзеленыя літары?
Які з гукаў цвёрды, а які — мяккі?

Гук [т] цвёрды. На пісьме ён абазначаеца літарай **т**. Пасля літары **т** пішуцца **а, о, у, э, ы**: *хата, каты*.

Гук [ц'] мяккі. На пісьме ён абазначаеца літарай **ц**. Пасля літары **ц**, якая абазначае мяккі зычны гук, пішуцца **е, ё, ю, я, і, ь**: *у хаце, коцік*.

33. Разгледзьце схему на форзацы. З апорай на яе раскажыце правіла перадачы на пісьме гукаў [т] і [ц'].

34. Прачытайце сказы.

Тата ўзяў білеты на **самалёт**. На **самалёце** мы паляцім у госці да цёткі.

У Салігорску ёсць незвычайная саляная **шахта**. У гэтай **шахце** лечаць людзей ад розных хвароб.

Выпішыце выдзеленыя словы парамі. Цвёрдыя ці мяккія гукі абазначаюць літары **т, ц** у гэтых словах?

Знайдзіце ў сказах іншыя словы з гукам [ц’].

35. Спішыце. Падкрэсліце **ц** разам з наступнай літарай.

Коцік-каток нітак клубок зацаціў у куток.

36. Паслухайце скорогаворку. Назавіце словы з гукам [ц’]. Прачытайце.

— Цецярук, цецярук, дзе твая цяцера?

— Мая цяцера цецераням **цеста** месіць.

В. Вітка.

Змяніце выдзеленае слова так, каб замест гука [т] вымаўляўся [ц’]. Запішыце гэтыя словы.

37. Прачытайце тэкст. Якія прыкметы вясны аўтар апісвае ў творы?

Засмяялася ў небе сонейка. Забулькалі пад снегам ручаі. На таполі замахаў крыламі чорны грак.

Снег у полі па..ямнеў і асёў. На ўзгорках чарнею..ь пратáлінкі. На дрэвах набухаю..ь пупышкі. Весела звiня..ь сiнiчкі. Звонка грукае дзя..ел на старой асiне.

В. Кастручын.

пратáлінка — месца, дзе растаў снег і адкрылася зямля
асёў — апусцiўся слоем

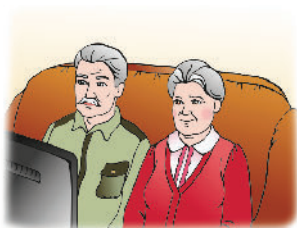
Вымавіце словы з прапушчанымі літарамі. Які гук чуецца на месцы пропускаў? Якой літарай яго трэба абазначыць?

Спішыце сказы, у якіх ёсць словы з прапушчанымі літарамі. Падкрэсліце **ц** разам з наступнай літарай.

Гаварыце правільна _____
тэлефóн, тэлевізар, камп'ютар

Рм 38. Прачытайце. Вусна дапоўніце сказы патрэбнымі словамі.

Увечары ўсе адпачываюць. Дзядуля з бабуляй глядзяць Мама размаўляе па А Цімоша з татам сядзяць за

С л о в ы д л я д а в е д к і: *камп'юта-
рам, тэлевізар, тэлефоне.*

Раскажыце, як вы адпачываеце.

39. Прачытайце загадку і адгадайце яе.

Праз палі, масты, лясы
ля..яць словы-галасы.
Дзякуючы правадам
кажу..ь тут, а чую..ь там.
У. Мацвеевка.

ле

тэ

фон

Спішыце. Устаўце прапушчаныя літары. Падкрэсліце ў словах **ц** разам з наступнай літарай.

Гаварыце правільна _____

старэйшы брат

старэйшы за сястру

малодшы брат

малодшы за сястру

Рм 40. Вусна раскажыце пра свайго брата або сястру. Карыстайцеся словамі ў дужках.

У мяне ёсць (*старэйшы, малодшы*) брат. Я (*старэйшы, старэйшая, малодшы, малодшая*) за брата на ... (*год, гады, гадоў*).

У мяне ёсць (*старэйшая, малодшая*) сястра. Я (*старэйшы, старэйшая, малодшы, малодшая*) за сястру на ... (*год, гады, гадоў*).

Якое слоўнікавае слова сустрэлася ў сказах?

41. Прыдумайце новыя словы па ўзоры. Запішыце.

У з о р: *брат* — *брацік*.

самалёт — ...

верталёт — ...

білет — ...

салдат — ...

Рм Дапоўніце сказы словамі, якія падыходзяць па сэнсе.

У Тані ёсць маленькі Дзяўчынка зрабіла яму папяровы

Запішыце сказы.

42. Прачытайце. Якія літары трэба ўставіць у словы? Растлумачце іх правапіс.

Змайстраваў старэйшы **брат**

мне драўляны **самакат**.

Усміхнуўся, кажа ён:

— Ну, давай, бяры разгон!

Хоць імча..ь і страшнавата,

не магу падво..іць брата.

М. Мятліцкі.

Выпішыце словы з прапушчанымі літарамі. Устаўце літары **д** або **дз**, **т** або **ц**.

Вусна змяніце выдзеленыя словы так, каб замест [т] вымаўляўся [ц’].

Рм Раскажыце, як вы клапаціцеся пра свайго брата або сястру.

43. Прачытайце тэкст. Што зразумеў Сенька?
З чаго пачынаецца ваша раніца?

Зразумеў

Сенька расплюшчыў вочы і ўбачыў ма..і, якая пякла аладкі. Ён хуценька саскочыў з ложка і падбег да печы.

— Мама, дай аладку! — папрасіў хлопчык. — Я хачу ес..і.

— Можа б, ты, сыноч, спачатку памыўся, — параіла ма..і.

— Дык я ж учора ўмываўся...

— Але ж ты ўчора і еў... — ласкава сказала ма..і.

Сенька пастаяў з хвілінку, падумаў і падбегам кінуўся да ўмывальніка. (П. Рунец.)

пóдбегам — вельмі хутка, падбягаючы

Якую літару трэба ўставіць у словы? Які гук яна абазначае ў гэтых словах? Змяніце выдзеленае слова так, каб замест [ц'] вымаўляўся [т].

Раствлумачце правапіс выдзеленых літар у першым сказе. Запішыце гэты сказ. Падкрэсліце ўстаўленую літару.

44. Прачытайце прыказкі. Якія літары трэба ўставіць у словы. Раствлумачце іх правапіс.

Не так лёгка зрабі..ь, як сказа..ь.
Языкам мало..ь — не дровы кало..ь.

Спішыце, падкрэсліце літары, якія ўставілі.

45. Прачытайце верш.

Зранку чу́цен мала..ок.

Так шчыру́е мала хто.

Прыпявае:

— Шпок-шпак,

Бу..еш ме..ь ква..эру, шпак.

П. Марціновіч.

шчыру́е — рус. *усердствуе*

Выпішыце словы з прапушчанымі літарамі. Устаўце літары **д** або **дз**, **т** або **ц**. Раствлумачце іх правапіс.

РМ З якой мэтай робяць шпакоўні? Якім яшчэ птушкам людзі дапамагаюць рабіць жыллё?

46. Дапоўніце сказы патрэбнымі словамі. Якія літары трэба ўставіць у словы на месцы пропускаў? Чаму?

Для шпака дзе..і робя..ь

Для сінічак лю..і майструю..ь

Гняздо бусла — гэта

С л о в ы д л я д а в е д к і: *буслянка, шпакоўню, сінічнік.*

Запішыце першы сказ пад дыктоўку настаўніка.

47. Прачытайце. Перакладзіце словы на беларускую мову і запішыце. Падкрэсліце літары, якія пішуцца пасля **ц**.

Таня, тень, том, тётя, кустик, Витя.

Назавіце словы, якія аднолькава вымаўляюцца і пішуцца па-руску і па-беларуску.

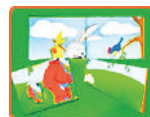
48. Дапоўніце сказы патрэбнымі словамі з правага слупка. Змяніце словы так, як патрабуе сэнс. Які гук вымаўляецца ў іх замест [т]?

У панядзелак мама была на		<i>хата</i>
Бабуля прыбірае ў		<i>работа</i>
Жабы квакаюць на		<i>балота</i>

Запішыце сказы. Падкрэсліце **ц** разам з наступнай літарай.

Гульня «Чароўныя фарбы»
([т] — [ц']).

49. Дапоўніце сказы патрэбнымі словамі.
Растлумачце іх правапіс.

1. Прыля..еў .

2. На прывезлі пош..у.

3. Тата любі..ь чыта..ь .

4. У можна прачыта..ь пра навіны ў краіне.

Запішыце сказы, устаўляючы ў словы на месцы пропускаў **т** або **ц**.